

BARRIALDIA (MODERNIDAD) 2:.- JOPUAK EDO MORROIAK

ENTZIKLOPEDIA

Barri-aldiaren sorlekua da Entziklopedia edo Ikasbi-dea, lan aundia (1751-1752).

Liburu moltso onen elburua, jakingai guztiak eratzea zan.

Argitaratzeko orduan gorabera aundiak izan ziran, baiña ez doguz emen aitatu.

Idazleak bat baiño geiago diranean beti jazoten dan lez, ez da uste izan bear batek diñoana guztiak izenpetzen dabela, baiña guztiak ezartzen jakena da ekonomiaren menpean dagoala politikoa.: Dana izan bear da aberastuteko bidea eta aurrerapena ez da besterik diru asko lortzeko bidea baiño.

Sarreran D'Alambert 'ek diñoana da, bere aldiko asma-tzaileak eta mekanikalariak ez dabela ezer balio, baiña gaur esan geinkio aberastutea baiño besterik ez dabela nai eta euren eritxi orren ondorena dala gure egun oneitan York Barrian jazo dan torre bikoitzen jazokizun negargaria: Txiroen izenean aberatsai ezarri jaken ondamendia. Eritxi orreitatik sortu da Irugarren mundu txiroa, gosea, gaisoak eta abar.

+++

JOPUTZA EDO MORROITZA

V alean Chebalier 'ek izenpetzen dau joputza edo morroitzari edo esklabuak dagokien lana.

Lenengo morroitzaren edestia dakar, bigarren joputzari buruz etika edo oitura arloko azterketa egiten dau. Orain arte dena da oso egokia: gizaki guztiak aske jaiok dira eta morroitzak giza eskubideen aurka dago (eriotzara-ko epaia onartzen dau eta orren ordean joputza be bai): "Basatiak baiño ez dabez artzen esklabuak euren dan ondasun bat lez_" "Joputza lotsagarria da jabearentzat eta zapalduta geratzen dan gizadiarentzat".

Dana ondo! Ederto esana!

+++

MORROITZA TA ETIKA

Urrengo ataltxuan, ori dana aitzuta egiten dau berba idazleak: Lenengo European morroiak zelak dagozan agertzen dau baiña ez dau morroitzak txartat artzen etika alde-tik.

XI atalean dago "Baltzak" deritxon ataltxua. M. Le Roman'ek idatzia eta diño morroitzak zapalkuntza dala zuriak morroi diranean, baiña ez da zapalkuntza baltzak geure menpera sartzen diranean. Orra or aldi barrietako norberekeria, benetan jatorrizko pekatua, euren eritxi guztiak zikitzen dituan: Etika ez da bardaña gutzat eta baltzentzat.

+++

BALTZAK ZELAKOAK DIRAN

Baltzak zelakoan diran eta zergaitik diran baltzak agertu ondoren, olako irakatsiak dakaz: Europatarrak antxiñatik dauke irabazpidea morroi baltzen salerosketan, Afrika'tik baltzak atera eta Ameriketara eroanda.

Salerosketa ori ez da ain txarra: Baltzak askatasuna galtzen dabe baiña euren arimak salbatzen dabez, kristiñau biurtzen diralako eta gaiñera azukerea, tabakoa ta ola-koak lantzen ikasten dabe. Orregaitik, gizatasunaren aurka dagoala uste izan arren, piztien antzera salduak izan arren, lurak lantzen dabez.

Begiratu ondo eritxi orren barruan zer datorren: Euro-parrak dira ori egiten dabenak; salerosketa ori ez da zuzena, ez gizatia, baiña gu aberastuteko bear dogu ori, baita eurak kristiñau egiteko be. (Zelan esan daikee ori kristiñauak ez diran. Aldi-Barri-zaleak?Ez ote da ori simonia kondenagarria?) Guzurtiak dira eta Eleizea onuratu egiten dabe:

+++

FEDEA ZUENTZAT, ONDASUNAK GUTZAT

Antxiña esan eban Las Casas'ek fines de Sepulbe-da'ren aurka: "Ez da askatasuna emon bear kristiñau iza-tearen truke!"

JAKINTZA

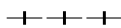
Baiña Barri-aldiko oneik emen be norberekeriari jarraitzen dautsoe, euren betiko obenari.

NORTZUK EROSLE?

Ba-dakigu, diño, nortzuk egiten daben morroien salerosketa au: Sartaldeko Indietan (Ameriketan) lurraldeak daukezan laterri guztiak: Frantze'tarrak, Anglandarrak, Portugaldarrak, Olandarrak, Suediatarrak eta Danesak.

España'tarrak daukez an lurrik geienak, baiña oneik ez dabez ateraten morroiak Afrika'tik, beste laterri batsui erosten dautsez baltz oneik.

MORROIAK ZELAN LORTU ETA NORAKO:

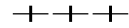
Baltz batzuk goseak beartuta salduak izaten dira, beste batzuk gudan atxillotuak (guda oneik Europa'tarrak egiten dabez baltzen artean), beste batzuk erosi egiten dira saltzeko (trata de esclavos), iñoz gurasoak saltzen dabez euren seme- al abak edo alderantziz.

Eskuratu diran jopuak ainbat lasterren eroaten dabez itxasoz, lurrean goibeldu (tristetu) ez daitezaz. Itxasoan asko gaisotu eta il be egiten dira, euren buruak il be bai (jatea ta edatean itzita, arnasea artzea itzita, uretara euren buruak botata).

Ugarteren batera eltzen diranean, bakoitza 300'etik 600 liberara saltzen dira eta gero, lurralde beroak diran lez, ugaritu egiten dira. Asko dira morroi jaiok.

Pekatu ikaragarri onegaitik ez da sekula damutu Europa, ez dau iñoz parkamenik eskatu, ez dau ezer emon kalte-orde, baiña baltzak judatarren bestean ziran giza-

kiak eta, Hitler'en esanetan errubakoak gaiñera. Gure egunetan alkartu dira baltzak eta islandiarrak eta zurien aurka dakarren gudea ikaragarria da. Barrero gogoratu torre bikoitzak (Jemelak). Au da olokausto-ordea!!

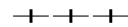

LANERA

Ameriketara eltzen ziranean, atsedeen-aldia emoten jaken eta lendik an egozanakaz artu-emon gozoa izaten eben.

XIII Luis'ek salerosketa orretarako baimena emon eban, baltz orreik kristiñau biurtzekotan: Orra or eulia alboratu eta ganbelua jatea.

Lan egin nai ez ebenai zigorrak ezartzen jakezan eta "zigorraren kode" bat be egin eben.

JABETZA

Etika bako ekonomia da jakitun oneina eta jabetzari buruz euren eritxia agertzen da XIII alean: Bidez norberagandu dana norberarena da eta ez dauko iñori laguntzeko egin-bearrik, ezelako muga barik da norberarena. Erregeak be ez dauko eskubiderik olako ondasuna kentzeko eta legeak jabetza ori aldeztu bear dabe.

Jabetza ori zaintzeko alkarteak (S.A.) sortu bear dira.

Oiñarri txarrak mundu barri baterako.

Olazar tar Martin'ek

ALDI ZKARI ONEK
BIZKAI KO FORU-ALDUNDI AREN
DI RU-LANGUNTZA JASO DAU